

Pavčina Kopecká: Maimonides: věčný vs. stvořený svět

Bakalářská práce

Posudek vedoucího práce

Téma práce bylo už mnohokrát zpracováno v maimonidovské literatuře; nikdy ovšem nebyl jednoznačně vyřešen spor o to, jakou teorii o původu světa Maimonides *skutečně* zastával. Proto tvrzení autorky této práce v anotaci, že „cílem práce je zodpovědět otázku, jakou teorii o původu světa Maimonides sám zastává“, je poněkud odvážné a vzbudí okamžitý zájem čtenáře. Ovšem v průběhu četby čtenář pochopí, že jde o jisté nedorozumění: v závěru autorka podává přehled tradičních (ne)řešení tohoto problému, aniž by se sama k nějakému jednoznačně přiklonila, případně navrhla nějaké nové řešení (je-li to vůbec možné). Cílem práce tedy je spíše ukázat různé možnosti pohledu na Maimonidův ambivalentní postoj k otázce (ne)stvořenosti světa a uvést k nim argumenty; v tomto smyslu by se ono tvrzení mělo přeformulovat.

Stejně jako samo téma, ani argumentační postup práce není původní; je to (v dobrém slova smyslu) kompilát Maimonidových názorů a jejich reflexe různými mysliteli a filosofy. Autorka vychází zejména z příslušných pasáží Maimonidova *Průvodce tápajících* a svůj výklad jeho názorů občas doplňuje odkazy na maimonidovské badatele, resp. znalce středověké židovské filosofie. Ještě než přistoupí k vlastnímu tématu, uvádí ve stručném přehledu „možné zdroje inspirace“, tedy poukazuje k některým Maimonidovým arabským a židovským myšlenkovým předchůdcům, u nichž se setkáváme s různými postoji k otázce zjevení a autonomního racionálního poznání, stejně tak i s různými stupni a formami prolnutí aristotelské a (novo)platónské filosofické tradice. Ze všech myšlenkových směrů, které nějakým způsobem mohly mít na Maimonida vliv, se autorka věnuje zejména *kalámu*, ale bohužel jen prostřednictvím Maimonidovy kritiky v *Průvodci tápajících*. Vzhledem k tomu, že to patří ještě k „přípravné“ fázi práce, je tato redukce akceptovatelná. Tuto úvodní část pak autorka uzavírá krátkým přehledem Maimonidových představ o vzniku světa jako hierarchického sledu emanací, který není v rozporu s pojetím svobodného tvůrčího aktu Boha.

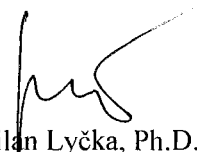
V střední části práce, po uvedení Maimonidova přehledu možných teorií o vzniku světa, autorka představuje Maimonidovu polemiku s aristotelskou tezí o věčnosti světa. Znovu jde víceméně o přepis Maimonidových protiargumentů, jak se objevují v *Průvodci*, kterými oponuje Aristotelovým logickým argumentům ve prospěch teze o věčnosti světa. Důležitý je ovšem přechod k Maimonidovým postřehům o ambivalenci Aristotelových závěrů a tím k i přijetí jisté „pravděpodobnostní“ logiky při posuzování závěrů o věčnosti světa. Jak známo, tato logika ponechává v platnosti tezi o věčnosti světa jako možnou, ale otevírá i možnost přijetí theologického konceptu stvoření jako pravděpodobnější.

Z hlediska zaměření práce je pak nejdůležitější její závěrečná část, kde se autorka táže na Maimonidův postoj. Na základě závěru, že teze o věčnosti světa je nefalzifikovatelná, Maimonides ji

pojímá jako věrohodné filosofické východisko, zatímco teze o stvoření světa je neverifikovatelná, a proto nemůže být jako filosofická premisa pojímána; její platnost je odkázána do hájemství *víry*. V této fázi (s. 33) se autorka k problematice vyjadřuje dosti nejasně a logicky nekonzistentně. Nicméně to je jen úvod ke kardinální otázce: „Jakou tezi o původu světa Maimonides vlastně zastává?“ (s. 34) (otázka ale není úplně správná; věčnost světa vylučuje sama sebou tázání po jeho původu, tedy „počátku“). Maimonides filosoficky „oficiálně“ mluví o nerozhodnutelnosti této otázky, věroučně „oficiálně“ hlásá tezi o stvořenosti světa. Z různých náznaků řada autorů dospěla k názoru, že „neoficiálně“ věří ve věčnost světa, což „zasvěcenci“ mohou údajně vyčíst mezi řádky; proto se mluví o tzv. *esoterické* pozici. Explicitně se to však doložit nedá. Autorka právě argumentaci kolem této pozice věnuje téměř celou závěrečnou část. V samotném závěru pak shrnuje možné pozice a sama zdůrazňuje variantu, že „ve skutečnosti držel obě pozice a neměl s tím vnitřní názorový problém“ (zdá se že tato možnost souzní s autorčiným přesvědčením). V této souvislosti můžeme poukázat i na Maimonidovu polemiku kolem problému nesmrtnosti duše a tělesného vzkříšení, o které se autorka zmiňuje v úvodu: zdůrazňuje podobnou ambivalenci Maimonidova postoje jako v případě (ne)stvořenosti světa. Dlužno však podotknout, že tento problém Maimonides vyřešil přeformulováním tradičního pojetí a zavedením posmrtného života netělesné duše až po „druhé“ smrti zmrtvýchvstalého člověka, což se z textu této práce nedá úplně jasně vyčíst.

Shrneme-li výše řečené, dojdeme k názoru, že práce není nijak originální ani co do tématu, ani co do zpracování. Je to solidně provedený výtah pasáží zejména z primárního zdroje, které mají co do činění se základním problémem, tedy argumentací okolo věčnosti a stvořenosti světa. V tomto smyslu je práce vnitřně koherentní a poskytuje základní vhled do problematiky. Na otázky, které s danou problematikou souvisí, nedává vlastní jednoznačné odpovědi, ale nabízí přehled možných řešení, jak se v tradici maimonidovského bádání objevila, s náznakem vlastních preferencí. Po formální stránce je text v pořádku, nevykazuje závažné stylistické a jazykové nedostatky. Předložená bakalářská práce splňuje nároky na ni kladené, proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit *výborně*.

V Praze dne 9. září 2010

PhDr. Milan Lyčka, Ph.D.

Ústav filosofie a religionistiky FF UK v Praze